

Şiir Heveslilerine Mektuplar/ Bireyci Şiir Başka, Bireysel Şiir Başka

● Bünyamin Durali

Can,
Merhaba,

Baştan, bir belirleme: Şiir anlayışın, benim şiir anlayışım ile pek bağdaşmıyor. Pek demek bile fazladan, nerdeyse hiç bağdaşmıyor. Bağdaşmasın, üstünde durmayı hak eden bir durum değil bu. Dolayısıyla önemli değil. Geçelim.

Önemli ve kıymetli olan şu: Bizim şiir pencere-remizden farklı şiir pencereleri olan kişilerin/öznelerin verimleri, bize şiir sanatının aslî unsurlarını, kendine has yazılmamış anayasasını, o anayasanın olmazsa olmaz maddelerini gösterebiliyor, duyumsatabiliyor mu? Meselenin püf noktası burasıdır.

Buradan devinerek, ilk kez tam on şiirine (birinin şiirce belli bir şiir düzeyi yakalayıp yakalamadığına bakmak için, on şiir yeter bence) baktıkta, görece sevindirici bir sonuçla karşılaştığımı söylemeliyim.

On şiirden beşinin (“altı kez”, “her gece”, “küçük saat”, “sıkılğan”, “üniformasına ketçap döken asker” başlıklılar) iyi şiir olduğu kanısındayım. Bu, vurgulamak bile gerekmez, bana göre böyle. Ne kadar nesnel olmaya çalışırsam çalışayım, benim öznelliğim. İsâbetlidir, isâbet-sizdir; o başka. Oraları, tartışmaya açıktır, tartışılır.

Dil-Gramer Yönünden

Şiirler; sözcükler ekseninden baktığımızda: anlaşılır, yalın bir dille örgülenmiş. “Dolaşımdaki dil”den (kullanmalık/ günlük dilden) sapsamalara rastlanmıyor. (Bunu, övücü ya da yerici bağlamda değil, bir belirleme olarak söylüyorum). Tabi, sözcüklere şiirsel içerik kazandırma aşamalarında, anlam katmanları görece çetinleşiyor ama bütün bunlar şiir uğraşısını, getirip getirip “anlaşılmazlık duvarı”na dayamıyor gene de. Poetik bilinçle estetik sezgiyi harmanlamadaki becerikliliğin, dikkat çekici. Şiir bilgisi/ görgüsü olan hemen herkesin, algılamaya çalışırken “kök sökmek” zorunda kalmayacağı metinler çoğunca. Ne var ki, pek belirgin yazım yanlışları da gözden kaçmıyor. Örnekliyorum:

“sağlıcakla kalınız” şiirindeki, doğru yazılışı “pürüz” olan sözcük, iki ayrı dizede de “pürüs” diye yazılmış: “gölgede her şey pürüssüzdür bir nebze/ emzirmekten sarkan meme aynı böyle pürüssüzdür”

Türkçemizde “belkim” sözcüğü var mı? O sözcüğün aslı, “belki” değil mi? Orada “yerel bir kullanım”dan söz edeceksin belki. Gelgelelim, yerelliğin öylesinin şiire getirdiği bir olanak yok. “belkim yetmiş kim bilsin” ve “belkim yetmiş ya bunu kim bilsin” (“merdivene dayanan yetmiş” şiirinden)

“sağlıcakla kalınız” başlıklı şiirinde şöyle bir dize var: “ürkek ve yine ürkek yanaşmak kim bilir kime”. Dize seçkin, fakat şiirdeki konumu gereği “kim bilir”in “kimbilir” diye yazılması gerekir; çünkü: “belirsizlik, bilinmezlik” bildiren birleşik bir sözcüktür o. “Kim” ile “bilir”in ayrı yazılması, onu “soru kipi”nden kılar.

“altı kez” şiirindeki “bu benim ki başka bir basitliktir eteği taşlı” dizesindeki “benim ki”nin “ki”si iyelik eki olduğundan, doğru yazılışı “benimki” olmalıdır. “sıkılğan” başlıklı şiirde ise, bunun tersi bir yanlışlık söz konusu: “heleki”. Oradaki “ki”, iyelik eki ya da durum eki olmayıp “bağlaç” görevindedir. Dolayısıyla “hele ki” diye yazılmalıdır.

“küçük saat” adlı şiirdeki “uyumayıp âşık olunur ya uyuyarak yaşamaz insan” dizesinin “âşık” sözcüğündeki “a” harfinin üstüne düzeltme imi (ona şapka diyenler var, yanlış; inceltme/ uzatma imi demeli) konmalıdır. Yoksa, “birisiyle yarışmak, boy ölçüşmek” anlamındaki “âşık atma”yla “âşık olma”yı birbirine birbirine karıştırmış oluruz ki, şiirde olsun, yazıda olsun fecaattir bu.

Bir-iki yerde de “lakin” (“lâkin” diye yazılmalı) sözcüğüne rastladım. Şık bir sözcük değil bence, fazlasıyla yaşlı. Onun yerine, “ama”, “fakat”, gelgelelim”, gelgörelim”, “oysa” sözcüklerinden birini seçersek, daha bir yerinde olmaz mı?

Biçim Yönünden

Özel bir biçim yaratma kaygısı göremedim. Hemen diyeyim: Böylesi bir çaba, şart da değil. İçeriğin dolayladığı/ kıvamlandırdığı (doğrusu da budur), nasıl desem, “kendiliğinden” (spontane) gelişen biçim(ler) egemen genelde. Okuyucuyu yadırgatmayan, gereksiz buluşçuluk numaralarına yatmayan, geleneksel (gelenekçi değil!) biçim kalıplarını zorlamayan bir biçim tutumu gözledim ben.

İçerik Yönünden

Şiirlerin, toplumsalcı öğelerle bireyselci (bireyci demiyorum) öğeleri birlikte barındırıyor. Ayır ayrı ele alındıkları çalışmalarda da, birinin öbürünü yadsıdığını, sevinerek görmüyoruz. Olumlu bir yöndür. Şu sebeptendir böyle değişim: Kendini toplumcu, toplumsalcı, sosyal gerçekçi, sosyalist gören birçok şair; şiirde kendinden yâhut tek tek bireylerden söz açmayı ayıp görme hastalığına yakalanmış durumda. Öyle ki, daha ileri giderek, bu noktada yasakçı bir tavır takınanlar bile var. Oysa, sosyolojinin bize öğrettiği bir şey var ki: (moleküller nasıl atomlardan ibâretse) toplum da bireylerden oluşur. Bireyliğimizi inşâ etmeden, toplumsal varlığa dönüşemeyiz. Bireyci (çıkarıcı, benmerkezci) olmakla bireysel (özne, özgür, özerk) davranmak arasındaki taban tabana ters orantıdan bîhaber toplumsalcılara (!) bunu anlatabilmek, deveye hendek anlatmaktan bin beter olmuştur hep.

Son iki cümle olsun: Şiir yolun açık. Senin yaşında olsam, şiirde ve şiiri besleyen bütün alanlarda canla-başla çalışmayı sürdürürdüm.

● Mehmet Baş

Dua

Sen koru Allah'ım düşerim dara
Elimden dilimden belimden beni
Münafık hilesi açıyor yara
Sakındır dikenli gülümden beni

Düşürüp riyanın kirli ağına
Sesimi solduran yankı dağına
Ağlasın ölümler gayri sağına
Ömrümü sürüyen selimden beni

Hayale karışır benim düşlerim
Gönülsüz ekmeği kesmez dişlerim
Saklanır iç içe garip işlerim
Durmadan değişen halimden beni

Başı dik yaşamak en büyük hüner
Atılan her kurşun kendine döner
Yârin bir gülüşü cihana değer
Sakındır yaşarken ölümünden beni

Namert olanlardan mertlik gözlemem
Çöllerin bağrında suyu özlemem
Cananın uğruna canı gizlemem
Sakındır Allah'ım zulümünden beni

Yükünü yüklesin artık kervanım
Benden bana yürür benim fermanım
Gelmesin yâdlardan bir tek dermanım
Gurbete dönüşen ilimden beni